

عنوان مقاله:

رسوب شناسی و محیط های رسوبی تالاب های جنوب و جنوب غرب دریاچه ارومیه

محل انتشار:

فصلنامه علوم زمین، دوره 29، شماره 116 (سال: 1399)

تعداد صفحات اصل مقاله: 13

نویسندگان:

بیبا میرزاپور - دانشجوی دکتری، گروه علوم زمین، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

راضیه لک - دانشیار، پژوهشکده علوم زمین، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور، تهران، ایران

سید محسن آل علی - استادیار، گروه علوم زمین، دانشکده علوم پایه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

مرتضی جمالی - دکتری زمین شناسی، عضو مرکز ملی تحقیقات فرانسه، CNRS - پاریس - فرانسه

رضا شهبازی - دکتری زمین شناسی، گروه مخاطرات، زمین شناسی مهندسی و زیست محیطی، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور، تهران، ایران

خلاصه مقاله:

دریاچه ارومیه به عنوان یکی از بزرگ ترین دریاچه های فوق اشباع از نمک جهان واقع در شمال غرب ایران است. تعداد زیادی تالاب در حواشی دریاچه ارومیه به ویژه در بخش جنوب دریاچه واقع شده است. تالاب ها به عنوان یکی از بسترهای ثبت وقایع محیطی و اقلیمی حائز اهمیت هستند. بررسی رسوب شناسی و پارامترهای آماری رسوب شناسی در تحلیل محیط های رسوبی مختلف در رسوبات تالاب های جنوبی اطراف دریاچه ارومیه شامل تالاب کانی برازان و سولدوز، موضوع پژوهش حاضر می باشد. هدف از این پژوهش بازسازی نوسانات سطح آب دریاچه ارومیه و تاثیر آن بر محدوده های تالابی در دوره هولوسن است. به این منظور تعداد ۲۴ مغزه رسوبی با بیشینه ژرفای ۱۲ متر و مجموع عمق حدود ۲۰۰ متر با استفاده از مغزه گیر دستی و تعداد ۸ مغزه دست نخورده توسط ویبراکورر برداشت و بررسی شد. خساره های رسوبی براساس بافت و ساخت رسوب، ترکیب رسوبات تخریبی و مواد آلی، رنگ، وجود بقایای گیاهی و صدفی و سایر مولفه های ماکروسکوپی شناسایی و تفکیک شدند. نمونه برداری براساس تغییر در نوع رسوبات و رخساره های رسوبی انجام گرفت. تعداد ۱۵۰ عدد نمونه رسوبی جهت انجام آنالیز دانه بندی تفکیک شد. دانه بندی نمونه ها به دو روش الک مرطوب و ذرات ریزتر از ماسه (سیلت و رس) توسط دستگاه لیزر (Laser particle Sizer Analysette) انجام شد و با استفاده از نرم افزار سدی لایزر (Sedilizer) پارامترهای آماری رسوب شناسی محاسبه شد و در نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. تعداد ۲ نمونه از بقایای گیاهی به روش ایزوتوپ C۱۴-AMS، برای آنالیز سن سنجی مورد استفاده قرار گرفت. نتایج، گویای وجود ۸ رخساره، متعلق به ۳ محیط رسوبی دریاچه ای، تالابی و رودخانه ای است. نتایج سن سنجی نیز نشانگر نرخ متوسط رسوب گذاری در بخش جنوبی دریاچه ارومیه حدود ۵/۰ میلی متر در سال می باشد. با این وجود نرخ رسوب گذاری برای عمق های مختلف رسوبات متفاوت است. براساس تحلیل های مغزه های مختلف، بازسازی جغرافیای قدیمه جنوب دریاچه ارومیه و میزان گسترش آن در ۲۰ هزار سال گذشته انجام گرفت. این مطالعه نشان می دهد که در کواترنری پایانی دریاچه ارومیه تا ابتدای دلتای فعلی سیمینه رود گسترش داشته است. در انتهای پلیستوسن و ابتدای هولوسن پسروی خطوط ساحلی در بخش جنوبی و پیشروی رسوبات آبرفتی رودخانه زربینه رود و سیمینه رود در جنوب منطقه اتفاق افتاده است. هولوسن پایانی، با کاهش سطح تراز آب و ایجاد شرایط کمی خشک (در حدود ۴ هزار سال گذشته) و گسترش پلایای حاشیه ای همراه بوده است. از حدود ۲ هزار سال پیش نیز شرایط امروزی بر منطقه حاکم بوده است.

کلمات کلیدی:

دریاچه ارومیه، تالاب کانی برازان، تالاب سولدوز، رسوب شناسی، محیط های رسوبی، مغزه رسوبی

